

Ljudska

## Samouprava

Glasilo gospodarstva, prosvete in politike.

Izhaja  
vsakega 10. in 25.  
v mesecu.Naročnina do  
konca leta 1926  
30 Din.Številka pošto-  
čkovnega urada  
Ljubljana 12.592.Uredništvo  
in upravnništvo:  
Kočevje št. 18.

Telefon šte. 5.

Oglasi:  
mali beseda 2 Din,  
sicer po dogovoru.  
V uredniškem delu  
vrstica Din 10.—Vsebina: Kriza parlamentarizma in diktatura. — Iz Narodne Radikalne Stranke. — Tedenske vesti.  
— Dopisi. — Narodno gospodarstvo. — Podlistek: Stojdraga. — Inserati. —Kriza parlamenta-  
rizma in diktatura.

Pod parlamentarizmom razumevamo oni način vladavine, kjer je najvišja državna oblast podeljena med parlament in državne glavarja tako, da leži težišče te moči v parlamentu, ljudskem vsedržavnem zastopništvu. Ta zastopništva po vojni niso več na višku svoje moči in tudi ne svoji nalogi tako kos, kot zahteva povojni čas. Ta zahteva namreč graditev in ustvarjanje med vojno razbitih dobrin, dočim so ljudska vsedržavna zastopništva kot še nikdar popreje postala po vojni torišče partizanskih in osebnih preprirov, nesposobna odtegniti se povojnemu kaosu in razdrapanosti ter postati zbirališče pozitivnih moči in vstvarjanja. Je to sicer deloma logično: kot volilci, tak parlament. Ako so volilci lahkotni, lahkoverni in površni, jih lahko njih stremljenjem in nizaranjem ustrezajoč in laskajoč demagog potegne za seboj, dočim so resni možje potisnjeni v ozadje, ker njih resna stremljenja v lahkomišljeni povojni masi ne najdejo rodovitnih tal.

Tako smo doživeli, da so deloma pustolovci, deloma resni delavoljni in delazmožni ljudje z enim samim sunkom odpravili parlament ter na njegovo mesto ali postavili svojo organizacijo (Rusija) ali pa postavili poleg parlamenta posebno organizacijo, ki je faktični gospodar v državi, dočim igra parlament le še vlogo poslušnega

nebogljenega otroka (Italija, Španija, Grška, Bolgarska, Poljska, Madžarska, deloma tudi Rumunija). Ta posebna oblika se imenuje diktatura, poveljevalna vladna oblika, bi rekel po naše. V nekaterih državah je maskirana, v drugih kar očitna. Obstoja v tem, da kar ožji delavoljni krog, ki ima obenem vso oblast, spozna za dobro, to se izvrši. Diktatura obstoja torej v tem, da se en ustavni faktor, parlament, ali nadomesti samovoljno z drugim delavoljnim organom, ali pa s takim organom ali posebno organizacijo tako podpre, da je faktično le še volja te organizacije ali dotičnega človeka merodajna, dočim je parlament le še navidezno odločujoč organ. Drugi ustavni faktor, poglavar države, ostane običajno v svojih pravicah neokrnjen ali pa pride njegova beseda še bolj do veljave.

To je torej diktatura. Je naraven pojav javnega življenja, dasi formalno nepravilen in nenavaden. Naraven in logičen pojav javnega življenja, nekak korektiv slabih strani parlamentarizma, je vsled tega, ker je izraz delovne volje javnosti in državne organizacije. Ako nečajo ali ne morejo delati in ustvarjati za varovanje in napredek javnih interesov poklicani organi, je dokaz samo krepke življenske sile ljudstva in državnega organizma, ako se pojavijo spontano iz ljudstva drugi organi, ki to delo prevzamejo in uspešno vrše. In Italija, Bulgarska, Grška, Španija in Poljska uče, da pri njih diktatura pomeni red, delo, napredek.

## Stojdraga.

Kje je to? Dolenjci-Posavci vedo. Drugi menda ne. Stojdraž pravijo naši kmetje ob Krki „Tam gori so Vlahi, tam je srbska komanda, dober gospon je gori“.

Bo menda najzapadnejše kompaktno občeštvo grško-unijatske cerkve. Od Krke do Stojdrage hodiš ob robu velike planjave slavnega Krškega polja. Naše Kosovo. Postojiš pod hribom pred izvirom potoka, ki si ga zasledoval že od Pirošic. Izpod skalovja teče čista voda kakor kristal. Izvir je služil že Rimljanom, ki so napeljali vodovod od tu do vojaške kolonije Neviudunum, današnje Drnovo. Orači na polju najdejo še sedaj v zemlji dele glinastih cevi, ki so služile za vodovod. Od izvira do vrha hriba na Stojdrago je uro in pol hoda.

Na vrhu hriba cerkvica, okoli nje nasadi, deloma še mladi; uredil jih je novi „gospon“, jih ogradil, postavil med nje kamenite mize

in paviljon za božjepotnike in turiste. Pred cerkvijo majhen stolpec z malimi zvonci. „Zvončki želja“. Pocingljaš, izrečeš željo, ki se ti morda kedaj izpolni. Lepa izletnica, ki je cingljala pred menoj, si je zaželela vilo. Da pa razume tudi Herr Händel iz Zagreba, napisano je na stolpiču tudi v materinščini gospodina Händela „Wunschglocke“. Kaj neki si je želel Herr Händel?

Soproga velečastnega toči dobro vino in ima odlično kuhinjo.

Ker smo vajeni tako od mladih nog, stopimo najpreje v cerkev, potem še le za kamenito mizo.

Uskrs je. Vsi so tu, od šestih ali osmih vasij, ki pripadajo cerkvi. Ženstvo v belih narodnih srbskih oblekah, z rdečimi progastimi predpasniki. Moški oblečeni po „kranjski“. Poslušamo propoved. Potem cerkvene in socialne zadeve. Po nalogu gospodina biskupa žumberačkega ne sme trajati gostija prilikom venčanja več nego en dan. Dosedanja raz-

## Iz NRS.

Proslavitev osemdesetletnice Nikola P. Pašića je preložena na nedoločen čas. Gospod Pašić je odpotoval v Karlove Vari na lečitev.

† Ing. Joca Jovanović, bivši ponovni minister, podpredsednik Glavnega odbora NRS, je umrl nagle smrti meseca maja v Beogradu. Ing. Joca Jovanović je bil eden najsimpatičnejših mož stare generacije, ožjega vodilnega štaba NRS oziroma Nik. P. Pašića, agilen, delaven in v vsakem oziru zanesljiva sigurna moč, vsled česar izgubi ž njim tudi naša širša javnost in ne samo NRS pozitivno izkušeno moč. Dosegel je starost 64 let, izgledal je pa komaj za dobrih 50. Njegova številna deca je odlično vzgojena. Narodna skupščina in vlada so mu priredili prisrčen, sijajen pogreb. Naj bo odličnemu možu domača zemlja lahka!

Seja Mestnega odbora NRS v Kočevju se je vršila dne 5. junija t. l. v hotelu Trst v Kočevju. Kot poslušalci so se udeležili javne seje številni odlični člani stranke, zlasti stari, ki so še leta 1921 kočevsko organizacijo priklicali v življenje. Predsednik Dr. Sajovic je v svojem predsedstvenem poročilu med drugim podal sledečo smernico: Naše javno življenje stoji v znamenju razpadanja starega in nastajanja novega. Živimo torej v prehodni dobi, ki jo bo bodočnost nekoč nazvala zgodovinsko. Odgovornost naše generacije torej ni majhna. Ta odgovornost je tem težja, ker vstvarjanje zdravega

vada, da traja gostija pri svatbah po več dni ali cel teden, se mora ukiniti. Gospodin biskup je odredil „jerbo treba da narod špara in si neшто prišpara“. Položiti ima ženin pred ženitovanjem kavcijo dvesto dinarjev. Sto dinarjev pritiče pogorelcem v Dragoševcima, a drugih sto dobi ženin nazaj za slučaj, da se pokori dani odredbi biskupa in prekine gostijo še isti dan ob polnoči. Če se noče pokoriti odredbi in se hoče poslužiti popustljivosti biskupa, pritiče i drugih sto dinarjev pogorelcem v Dragoševcima.

Drakonično in pametno. Narod je poki-maval, da mu je prav.

„Gospodi pomiluj. Gospodi pomiluj. Gospodi blagoslovi!“

Tako, bomo slišali tudi mi v naših cerkvah, in lepo bo, domače in blagglasno.

Iz cerkve je šel narod naravnost na svoje domove, praznovat svoj veliki praznik. Odhajala so lepa bela dekleta, da so se videle oddaleč med zelenjem kakor velike bele narcise.

novega zavirajo strupeni povojni plini, ki liki španski strežejo po moralnem zdravju javnega življenja. Vera v ideale, zaupanje v avtoriteto, požrtvovalnost, ljubezen do bližnjega so padli na minimalno stopnjo, na njih mestu se pa šopirijo brezobzirnost, brutalnost in grobi materializem najnižje vrste. Ti povojni svetniki imajo tem lažje delo, ker se šele sedaj kažejo neprijetne posledice med in povojne zapravljenosti in lahkomišelnosti: naše gospodarstvo se zviha v težkih krčih. Kmet mora poceni prodajati, kar pa rabi, to je industrijske pridelke, pa nesorazmerno dražje plačevati; obrtnik v tej atmosferi ne najde odjemalca, industriji pa primanjkuje denarja. Vsled tega nobeden od teh treh ne more delavca tako plačevati kot bi isti zaslužil in kot bi ga rad, vsled česar je zavladata v delavskih slojih revščina, brezposelnost, nezadovoljstvo in deloma apatija, deloma obup. To so slabe razmere za ugoden, zdrav razvoj naroda, in v tolažbo nam je le, da so te razmere le prehodne, ker tvorijo prehod v zopetno stabilizacijo našega gospodarstva, zaslužka in pridobivanje. V tej kritični dobi je potrebno, da ima vsak član naše stranke prehodnost in začasnost teh pojavov pred očmi in da ve, da peljejo v boljše gospodarsko razdobje, ki za dobro leto ali največ dve mora priti in v tem stanju, ko vse razpada in ostaja le zdravo to, kar velja, naj ima vsak član Narodne Radikalne Stranke sledeče pred očmi: Naša stranka je predvsem stranka gospodarstva. Podigniti materialno stanje našega naroda na obče zadovoljivo višino, to je prvi in najvišji cilj stranke. Vzporedno s tem ciljem stoji stremljenje za moralno povzdigo, moralno zdravje in čistost našega naroda. Ako hoče stranka to doseči, mora delati, torej zahtevati delo od svojih članov za gornje cilje. In tu naj velja smernica: kjer koli imate vpliv in besedo, bodisi kot vodja, bodisi kot povprečni član, pa naj bo to navadno društvo, korporacija, zastopstvo itd., pa tudi v privatnem življenju, povsod veljaj obvezno za vsakega našega člana, da stišava strasti in neenotnost, da združuje za pozitivno delo in vstvarjanje delavoljne in sposobne sile in ljudi za cilje dotičnega društva, korporacije, zastopstva itd. in da tudi v privatnem življenju, v svoji okolici vpliva na to, da zgine negativni duh, apatija, brezbriznost ali še celo neplodno zabavljanje in da gleda, da prikljče v življenje veselje do dela, do vstvarjanja, smisel za splošnost, za socialnost, požrtvovalnost za splošne interese, veselje do združevanja v

Mi pa — tako smo navajeni od mladih nog — za kamenite mize k čašicam.

Po lepi avtomobilski cesti, ki vodi v serpentinah od Bregane na Stojdrago in naprej v srce Hrvatske, dospelo je lepo število avtomobilov in motociklov Zagrebčanov. So stalni gostje lepe Stojdrage. Spominska knjiga je polna izlivov občudovanja te krasne točke na meji Slovenije in Hrvatske, odkoder gledaš v Zagreb, na drugi strani čez Krško polje okoli po vinskih naših gorica.

Po cerkveni službi stopil je velečastni med svoje goste in jih ogreval za pogorelce v Dragoševcima. Prizanesel ni Herrn Händlu & Comp., ki je segel po listnici in se prav dobro odrezal. Čast mu! Imel je pa tudi najlepši avtomobil!

Jurjevanje na Stojdragi je nekaj veličastnega. „Kranjcev, Hrvatov, Srbov na tisoče.“ Lepi kraj, lepi ljudje, lepe pesmi, kaj še hoče več?

skupnem delu, v pravilnem prepričanju in umevanju, da vse, kar si človek privatno pridobi, se z njegovo smrtjo raztepe, a kar je storil dobrega za javnost, za obče interese, to pa ostane kot pridobitev in napredek celote in generacije. Prosi vse člane, naj v najvišjem interesu javnosti in stranke upoštevajo pri vsem svojem delovanju to smernico in videli bodo, da uspeh ne bo izostal. (Sp. odobr.) V nadaljnjem poročilu se je dotaknil predsednik splošne državne politike, ki da stoji v znamenju čakanja, da se razbistrijo pojmi, kar velja tako za notranjo kot zunanjo politiko, nadalje razmerje naše stranke v Kočevju do drugih strank, ki da stoji prejkoslej vedno na stališču tolerance, znosljivosti in pripravljenosti za sodelovanje z vsako delavoljno stranko ali grupo, ako bi to delovanje pomenilo korist in napredek za splošnost. Izhajajoč iz tega stališča je stranka odlično sodelovala pri ustvaritvi delovne večine v mestnem občinskem zastopu kočevskem, pri Mestni hranilnici kočevski, pri Premoženjski upravi itd. in bo v tej smeri, to je osiguranju plodonosnega delovanja za javni blagor, vstrajala vedno in povsod. (Odobranje.) Namestnik odsotnega blagajnika poroča, da šteje Mestna organizacija kočevska 105 redno plačujočih članov, kar se vzame z veseljem na znanje. Ostali del se je bil posvečen nekaterim internim in taktičnim vprašanjem, pri čemur se je izrazilo naziranje, da naj bo vsak član stranke naročnik „Ljudske Samouprave“.

**Seja srezkega odbora NRS Kočevje** se vsled nenadnega nujnega odpotovanja njenega predsednika ni mogla vršiti v nedeljo, ampak se vrši pozneje. Sklicana bo pismenim potom.

## Tedenske vesti.

**Osebnosti.** Častnim članom društva „Dijaški Dom“ v Kočevju je bil na občnem zboru te dni imenovan za velike zasluge za društvo gospod Dr. Vilko Baltič, Veliki župan ljubljanske oblasti. Iskreno čestitamo tudi mi s pripombo, da o interesantnem poteku občnega zbora prinesemo v prihodnji številki posebno poročilo s sliko obeh društvenih palač in okolice. — Ravnatelj gimnazije v Celju je imenovan gospod prof. Anton Zupan iz Kranja. Novoimenovani gospod ravnatelj je eden izmed najboljših praktičnih slovenskih pedagogov, vsled česar zamoremo zavodu na odlični pridobitvi samo čestitati. — Šefom okrajne davčne oblasti v Kočevju je imenovan gospod Anton Prudič, doslej davčni upravitelj tega oblastva. Čestitamo! — Šestdesetletnico svojega rojstva je praznoval dne 30. maja t. l. vlč. gospod Ferdinand Erker, dekan kočevski. Ad multos annos!

**Premoženjska uprava mesta Kočevje** je postala vsled smrti enega odbornika in obeh namestnikov nesklepčna. Ker je upravljati ogromno premoženje v vrednosti kakih 50 milijonov Din, se je na ponovna drezanja kočevskega nemškega lističa „Gottscheer Ztg.“ vlada konečno le odločila, da postavi gerentstvo, ker se volitve vsled pomanjkljivosti novega občinskega reda ne morejo izvršiti. Vlada je imenovala gerentom gospoda Jakoba Jermana, sodnega predstojnika v Kočevju, v sosvet pa dosedanja edino še preostala člana uprave gospoda Josipa Rötthla, veletrgovca in industrijalca, ter Josipa Oswalda, trgovca in posestnika, oba v Kočevju, ter gospoda Dr. Vilko Maurerja, notarja in hišnega po-

sestnika, in Josipa Ilca, bančnega prokurista in hišnega posestnika v Kočevju. Prva dva sta Nemca, druga dva Slovenca in načelnika obeh slovenskih klubov v mestnem občinskem zastopu. V soboto dne 5. t. m. je povabil mestni župan kočevski Dr. Savjovic novoimenovano upravo na oddajo in izročitev ter je pri tej priliki imenom mestne občine kočevske izrekel toplo zahvalo dosedanemu načelniku Premoženjske uprave gospodu Josipu Rötthelu in članu gospodu Josipu Oswaldu za njih odlično nad 30 letno požrtvovalno vodstvo in gospodarstvo v tej ustanovi. Nove uprave prvi sklep je bil, da je za nabavo motorne brizgalne Požarni brambi v Kočevju votirala Din 65.000, to je polovico kupnine, ker lahko upaljiva industrijska skladišča v Kočevju zahtevajo zanesljive varnostne odredbe.

**Kočevski „Gesangverein“**, po vojni od naše države nemškim kočevskim nacionalcem dovoljeno pevsko društvo, združuje pod svojim okriljem tako neutrudljive pevce, da bi si jih slovenska pevska društva morala vzeti za vzor. Predvsem dela to društvo marljivo izlete v kočevsko okolico, kjer s pesmijo in besedo poživljajo pravi nemški duh. Zlasti posvečajo pozornost napol pomčenim slovenskim občinam kot so Draga, Trava itd., ki so jih obiskali o Binkošti kar per avto in koder se je razlegala pesem in po pripovedanju očitidcev tudi hajlanje tja do Sneznika. Tudi je bilo ob tej priliki med starimi sūdmarmkovskimi bratci spuščeno več krepko politično pobarvanih govorov, ter je torej po možnosti poskrbljeno, da stari šulferajnski in sūdmarmkovski duh ne izgine iz teh krajev. Kaj, ako bi tudi Slovenci kaj takega skušali prirediti? Toda za širokogrudnost in podjetnost kočevskega „Gesangvereina“ so slovensko-kočevarske meje preozke; zato so številni njegovi člani preteklo nedeljo dne 6. t. m. zanesli divno svojo kočevarsko pesem v republiko Avstrijo, in sicer v podjarmljeno Slovensko Koroško, v krasno našo Rožno dolino, kjer so se med slovenskim ljudstvom in na slovenski zemlji nakričali in nahajlali po mili volji. V Rožeku so imeli opoldne kosilo, prirejeno jim od celovških Nemcev, kjer so se držale tako krepke in junaške napitnice, da se moramo popreje še enkrat informirati, predno jih napišemo. Prisostvovali so namreč poleg navedenih gostiteljev tudi kočevski nacionalni emigranti, zlasti učitelji, ki sedaj v Slovenski Koroški republike Avstrije „vzgaajajo“ slovensko deco, po metodah seveda, da bi naši nacionalci tulili do neba, ako bi se take metode uvedle za njih kočevarsko deco. V ponedeljek popoldne se je večina izletnikov prigugala nazaj v Kočevje, v obertodelskih klobukih seveda in v spremstvu več obrazov, ki diše po celovškem ozračju. K popolni opremi so manjkale samo še tiste rudečkasto lisaste jope, ki jih pri nas naše kmečke ženske porabljajo ob gotovih dnevih za spodnje perilo. Kočevski „Gesangverein“ pa ne skrbi samo za krepka pljuča in potrpežljivo junaško grlo, ampak polaga očitvidno važnost tudi na krepke ude junačke; zato je v tesni zvezi s takozvanim „Sportvereinom“, to je prikritim „Turnvereinom“. Ker je pa treba včasih tudi gornji del telesa razvedriti, so kar na tihem, s podporo srezkega poglavarstva seveda, pod krinko „Čitalniško društvo“ poživili stari „Leseverein“, pri katerih treh društvih so člani eni in isti ljudje. Mein Mädchen, was willst Du noch mehr? Navzlic svojim prist-